

RIENTS GRATAMA:

'Ik ben
Fryslân
ervarings-
deskundige'

LEEWARDEN - Rients Gratama trekt dit najaar opnieuw langs Friese theaters met zijn succesvolle show 'Geraniums of Gladioalen'. De tachtigjarige cabaretier vindt het nog altijd leuk om creatief te zijn en wil altijd weer verder. 'Het hoofd is cruciaal.'

De stadstuin van Rients Gratama en zijn levenspartner Carla van der Heijde biedt een idyllische aanblik. De rozenstruiken bloeien volop en 'hin Muoike' scharrelt voorzichtig langs de kleurrijke borders. 'Ze is inmiddels negen jaar, blind en kreupel,' licht Gratama toe. 'En van het platteland mee verhuisd hier naar de stad. Zo af en toe denken we: 'Moeten we haar niet uit haar lijden verlossen?' Maar ze hoort er helemaal bij, we verzorgen haar als was ze ons kind. Ja dat krijg je hè, als je eigen kinderen allang de deur uit zijn.'

Veel plezier op toneel

Het is even stilte na en voor de storm voor Rients Gratama. Met zijn programma 'Geraniums of Gladioalen' toerde hij vanaf januari langs diverse Friese theaters. Het programma - een mengeling van oude en nieuwe verhalen en liedjes - schreef hij naar aanleiding van zijn tachtigste verjaardag. Samen met het muzikanten-echtpaar Peter van der Zwaag en Clara Rullmann zette Gratama een zeer succesvolle show neer. Zo succesvol, dat er dit najaar opnieuw een aantal voorstellingen volgt. 'Ik sta van tevoren nooit teveel stil bij een show,' zegt Gratama, terwijl hij zich de koffie en appelkruimeltaart met extra slagroom goed laat smaken. 'Als je bezig bent met voorbereidingen dan is het vooral leuk creatief te zijn. Je gaat altijd weer door. Maar wat het uiteindelijke resultaat zal zijn en hoe mensen daarop reageren, weet je nooit. Toen ik in de jaren zeventig echt doorbrak, wist ik niet dat ik veertig jaar later nog met zoveel plezier op het toneel zou staan. Dat ik nog steeds voorstellingen bedenken en het er niet minder op wordt. En daarmee bedoel ik vooral de bovenkamer. Het hoofd is cruciaal, dat moet het allemaal bedenken.' Lachend: 'En daar heb ik gelukkig niet over te klagen.'

Goede leermeester

Rients Gratama begon zijn theateractiviteiten in 1957 bij het vermaarde gezelschap van Tetman de Vries, waaraan

hij zes jaar verbonden bleef. In 1963 richtte hij een eigen gezelschap op, wat in 1966 leidde tot een eigen Friese one-manshow. Wim Sonneveld ontdekte hem in 1967 en spoorde hem aan tot het maken van een landelijke tournee. Gratama herinnert zich nog precies de mooie speling van het lot. 'Ik deed een solotour met een combo, en we wilden een Friese plaat opnemen. Dit gebeurde bij Phonogram, het huidige Philips. Rine Geveke werkte voor Phonogram, zij was Friezin en naast onze plaat ook bezig met één voor Wim Sonneveld. "Je moet hier eens naar luisteren", zei ze tegen hem. Hij verstond er natuurlijk niets van, maar ontdekte zo wel mijn vakmanschap. We maakten kennis, en op zijn advies deed ik tien jaar lang shows in het Nederlands. Hij was een leuke man die veel moeite

voor mij deed. Zo zorgde hij ervoor dat ik bij Mies Bouwman in de show kwam. Hij was gemoedelijk, hield net als ik van lekker eten en drinken. Ja, Sonneveld was een goede en gezellige leermeester voor mij.'

Rode draad

De rode draad in Gratama zijn shows is altijd Fryslân. Ook in 'Geraniums en Gladioalen' neemt hij it heitelân weer flink onder de loep en op de korrel. 'Ik vind het interessant hoe we met z'n allen tegen de provincie aankijken,' legt hij uit. 'En op mijn leeftijd kan ik zeggen dat ik een ervaringsdeskundige ben. Ik wilde geen afscheidstournee, en toen ik Peter en Clara ontmoette wist ik: met deze twee multi-instrumentalisten wil ik een show maken met nieuwe en

oude nummers. Waarbij we de oude nummers oppoetsten en ze een nieuwe glans gaven. De samenwerking met hen is fantastisch. Ik wil niet alleen op het podium staan met ergens achter mij de muzikanten. Ik hou van de totaalbeleving en de interactie met de mensen in de zaal. Daarbij vind ik kwaliteit belangrijk. Door de jaren heen vind je jezelf steeds meer, weet je wat belangrijk is. En dat vertaalt je naar het podium. Door zo dicht mogelijk bij jezelf te blijven en je levenservaring in de voorstelling te brengen, wordt deze kwalitatief steeds beter. De voorstelling was hier en daar nostalgisch en een feest der herkenning voor het publiek, dat net zo oud is als ikzelf. Het begint zo ongeveer bij de leeftijd van vijftig jaar. Wij zijn allemaal in het Fryslân van vroeger opgegroeid en op een bepaalde manier. Met dat gegeven speel ik, en daarbij relatieveer ik sterk. Dat vroeger alles beter was vind ik onzin. Ik wil graag leven met de waarheid over vroeger. Mensen zeggen

'Negatieve energie moet je van je afdonderen'

daarom over mij: "Hij prikt door de oude verhalen heen." Wat me opvalt is, dat hoe ouder je wordt, mensen zich zo druk maken in het leven. En dan vooral om niets. Je kan achter de geraniums gaan zitten en je over allerlei futiiteiten opwinden. Je kan ook kiezen voor de winst, de gladiolen. Het leven nemen zoals het komt.'

"Klaai" man

Rients Gratama werd geboren in Pingjum, een dorp waar slechts nog enkele authentieke Pingjumers wonen. Hij heeft dan ook niet het gevoel dat hij daar echt thuis komt. Of dat het publiek uit het dorp op de kleigrond hem meer waardeert dan elders in Fryslân. 'Toch ben ik misschien wel iets meer een "klaai" man,' zegt hij voorzichtig. 'En spreekt bijvoorbeeld Teake van der Meer het publiek uit De Wâlden wat meer aan. Maar als je het hebt over zaken die mensen interesseren - hoe wordt er bestuurd, hoe is de zorg als je ouder wordt, wat leeft er onder de bevolking in de stad en op het platteland? - dan zijn mensen niet zo verschillend. Niet in de diverse streken van Fryslân maar ook niet in Limburg. Buiten de provincie worden wij Friezen nogal eens geromantiseerd. Dat zegt mij niets. Daar ben ik in mijn voorstelling niet op uit.'

Beschouwende voorstelling

Inspiratie vindt Gratama vooral door zich goed te concentreren. 'Waar wil ik heen? Wat ga ik doen in een voorstel-

ling? Concentratie is heel belangrijk. Kijken naar een punt en dan in een flow belanden. Dat vind ik een boeiend chemisch proces. Gaan zitten, het leven als uitgangspunt nemen en dan ontwikkelt zich altijd wel een gedachte. Ik ben niet een mens van de actualiteit, maar maak liever een beschouwende voorstelling die minstens een jaar meekan. Dat beschouwende komt denk ik voort uit mijn jeugd. Mijn vader was kerkvoogd in de Hervormde Kerk. Ik hoefde niet naar de diensten, maar deed het wel. Het zoeken naar redenen en een doel vond ik toen al interessant. Ik werd vrijzinnig opgevoed en leerde goed na te denken. Ook me vervelen hoorde daarbij. En dat komt me nu goed van pas, want verveling is voor het creatieve proces zeer nuttig. Dan komen er de meest inventieve ideeën. Ik zoek altijd weer verder zodat ik me niet hoeft te vervelen. Negatieve energie moet je van je afdonderen, want met zeuren bereik je niets.' •

TEKST: AMANDA DE VRIES

FOTO'S: ROBERT POSTHUMUS